

Riktlinjer för barn- och elevhälsa i Örebro kommun.

PROGRAM

Uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten.

POLICY

Uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

STRATEGI

Konkretiserar ett program eller en policy och utgör en grund för Prioritering.

HANDLINGSPLAN

Beskriver konkreta mål och åtgärder.

RIKTLINJER

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande.

Beslutad av Programnämnden, den 5 april 2017, § 56

Dokumentansvarig på politisk nivå: Programnämnd barn och utbildning

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Programdirektör vid programområde

Barn och utbildning

Sammanfattning

Enligt skollagen (2010:800) ska det finnas en samlad elevhälsa i alla skolverksamheter.¹ Det innebär att det som tidigare kallades skolhälsovård, den särskilda elevvården² och specialpedagogiska insatser, idag benämns som en samlad funktion kallad elevhälsan.³ Den samlade elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Alla elever ska, utöver skolläkare och skolsköterska, ha tillgång till psykolog, kurator och personal med specialpedagogisk kompetens. Skollagen sätter sambandet mellan hälsa och lärande i fokus genom att knyta den samlade elevhälsan närmare skolans uppdrag.

Skolverkets och Socialstyrelsen gemensamma dokument ”Vägledning för elevhälsan” (2016) beskriver att syftet med vägledningen är att bidra till utvecklingen av en likvärdig elevhälsa över hela landet. Ett gemensamt elevhälsoarbete är en tydlig framgångsfaktor för en likvärdig skola. Barn- och elevhälsan är en resurs i arbetet för en hälsofrämjande skolutveckling och är en viktig del av en långsiktig skolutvecklingsprocess. För att stärka det förebyggande och hälsofrämjande arbetet är samverkan mellan pedagoger och barn-och elevhälsoteam avgörande.

Örebro kommun har valt att vidga elevhälsan till att även omfatta barnhälsan i samverkan med barnhälsovården inom Region Örebro län. Tidiga insatser i låga åldrar är avgörande och utmaningen är att fånga upp barn och unga tidigt för att främja motivation och lust att lära. De båda huvudmännen har ett gemensamt uppdrag för arbetet med barns och elevers hälsa i förskola och skola. Inom förskolan använder vi begreppet barnhälsa och inom skolan elevhälsa.

”Riktlinjer för barn- och elevhälsan i Örebro kommun” anger hur samverkan kring barns- och elevers hälsa ska bedrivas. Ett framgångsrikt och välutvecklat barn- och elevhälsoarbete kännetecknas av en tydlig organisation samt välkända och goda rutiner. Dokumentet är ett styrdokument som anger ramar för verksamheten och som syftar till att ge struktur för det gemensamma arbetet att skapa en likvärdig barn-och elevhälsa. Uppdraget är att stödja barn och elevers utveckling mot verksamhetens mål, som omfattar både omsorg, kunskaper och värden. Riktlinjerna visar på en främjande och förebyggande riktning, genomsyrad av ett barn- och elevperspektiv.

¹ Med skola avses skolformerna grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Elevhälsa är inte obligatorisk i de skolformer som riktar sig till vuxna.

² Med särskilda elevvården avses kurator och psykolog.

³ 2 kap. 25 § skollagen (2010:800).

Innehåll

Sammanfattning	3
Centrala begrepp.....	6
Barnhälsa	6
Barnhälsoteam	6
Förskolans hälsoteam.....	6
Elevhälsa.....	6
Barns-och elevers arbetsmiljö.....	6
Hälsöfrämjande arbete	7
Förebyggande arbete.....	7
Åtgärdande arbete	7
Skola	7
Den samlade barn- och elevhälsan – en utmaning för förskolan och skolan	8
Barn- och elevhälsan är hela förskolans och skolans uppgift.....	8
Barnkonventionen i Örebro kommun	9
Policy för barnets rättigheter	9
Lärande och hälsa går hand i hand	9
Positivt samspel och lärande.....	10
Vägledande samspel ett sätt att förverkliga Barnkonventionen i vardagen	10
Barn- och elevhälsans organisation och samordning	10
Resurser på förskole- och skolnivå.....	10
Kommungemensamma resurser.....	11
Samordning på förvaltningsnivå.....	11
Samarbete mellan arbetslag och barn-och elevhälsa.....	11
Den samlade barn- och elevhälsans uppdrag och arbete.....	12
Barnhälsa.....	13
Förskolechef.....	13
Specialpedagog	13
Kurator inom förskola	14
BVC-sjuksköterska och BVC-läkare	14
Psykolog inom barnhälsovården arbetar med Barnhälsoteamet	14
Elevhälsa	15
Rektor	15
Verksamhetschef.....	15
Specialpedagog	15
Speciallärare.....	15
Skolsköterska och skolläkare.....	16
Skolkurator.....	16
Psykolog i skolan	16
Sekretess och samtycke	16
Dokumentation och arkivering.....	17

Systematiskt kvalitetsarbete	17
Samverkan	17
Kommunal nivå	18
Regional nivå	18
Statlig nivå	18
Referenser	19
Bilaga 1. Elevhälsans olika kompetensers uppdrag och arbete.....	20
Förskolechef.....	20
Rektor	20
Specialpedagog inom förskola och skola.....	21
Speciallärare inom förskola och skola.....	22
Kurator inom förskola och skola.....	23
Psykolog inom barnhälsovården arbetar mot Barnhälsoteamet.....	24
Psykolog i förskola och skola	24
BVC- sjuksköterska och BVC-läkare	25
Skolläkare och skolsköterska.....	26
Bilaga 2. Regelverk för Elevhälsa	28
Bilaga 3. Avtal och samverkansdokument	38
Avtal mellan kommun och Region Örebro län och övriga aktörer.....	38

Centrala begrepp

Barnhälsa

Barnhälsa är ett begrepp som används för hälsoarbetet i förskolan. Barnhälsoteam och Förskolans hälsoteam är benämningar på de konstellationer inom barnhälsan som man valt att arbeta med i Örebro kommun.

Barnhälsoteam

I barnhälsoteamet ingår BVC⁴-sköterska, BVC-läkare och mödra- eller barnhälsovårdspedagog från Region Örebro län, samt förskolechef, specialpedagog och kurator från kommunal verksamhet.

Förskolans hälsoteam

I förskolans hälsoteam ingår förskolechef, specialpedagog, kurator och psykolog från kommunal verksamhet.

Elevhälsa

Elevhälsa är benämningen på de kompetenser som utifrån skollagen ska finnas inom grundskola inklusive förskoleklass, gymnasieskola samt grundsärskola och gymnasiesärskola. I elevhälsan ingår rektor, specialpedagog, kurator, psykolog, skolläkare och skolsköterska.

Barns-och elevers arbetsmiljö

Vikten och graden av gemenskap, tillhörighet, trygghet och kamratskap är avgörande för hur barnen och eleverna trivs och lyckas i skolan. Värdegrunds- och likabehandlingsarbetet⁵ är en mycket viktig faktor för barnens och elevernas utveckling mot målen. För att göra verksamheten meningsfullt och skapa motivation behöver alla elever få möjlighet att se en väg till en framtida plats i yrkeslivet och formulera mål för sin framtid. Barnens och elevernas arbetsmiljö styrs av arbetsmiljölagen (1977:1160) och är en del av elevernas lärandemiljö. Barnen i förskolan omfattas inte av arbetsmiljölagens bestämmelser, men av förskolans läroplan⁶ som beskriver vikten av en god lärandemiljö.

⁴ BVC Barnhälsovård.

⁵ SKOLFS 2012:10 Skolverkets allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

⁶ Lpfö 98, Läroplan för förskolan, reviderad 2010.

Hälsofrämjande arbete

Ett hälsofrämjande arbete identifierar frisk- eller skyddsfaktorer, stärker dem och riktar sig till alla barn och elever. Arbetet syftar till att stärka eller bibehålla människors fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Hälsofrämjande insatser fokuserar på människors självskattade bedömning av fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Barn-och elevhälsans arbete ska bidra till att skapa miljöer som främjar barnen och elevernas lärande, utveckling och hälsa. Det innebär att arbeta med att stärka deras delaktighet⁷ och självkänsla. För att åstadkomma sådana miljöer är det viktigt att barn- och elevhälsan deltar i förskolans och skolans värdegrundsarbete, trygghetsarbete, arbete med att främja närvaro samt i undervisning om goda och hälsofrämjande levnadsvanor och vikten av fysisk aktivitet.

Förebyggande arbete

Förebyggande arbete handlar om att minska risken för ohälsa. Målet med det förebyggande arbetet är att minska riskfaktorers inflytande över individen och samtidigt stärka skyddsfaktorerna. Planeringen av det förebyggande arbetet utgår från kunskapen om vad som orsakar ohälsa samt om vilka miljöfaktorer som kan leda till ohälsa eller svårigheter med att nå utbildningens mål. Det är viktigt att barn-och elevhälsan är medvetna om barnens och elevernas sammanhang utanför skolan. Ett barn eller en elev kan exempelvis leva i en familj med svårigheter som påverkar dess välbefinnande och måloppfyllelse. Det kan också finnas förhållanden i förskolan och skolan som gör att barn, elever och lärare inte kan fullfölja sitt uppdrag, bland annat kränkningar, skadegörelse eller bristande studiero.

Åtgärdande arbete

Åtgärdande insatser ska hantera problem och situationer som har uppstått i en organisation, i en grupp eller hos en individ. För barn- och elevhälsan är åtgärdande insatser till exempel det arbete som sker inom ramen för särskilt stöd och åtgärdsprogram. Barn- och elevhälsans insatser kan även behövas vid akut kris- och konflikthantering. Det ställer krav på ett fungerande samarbete med skolans övriga yrkeskategorier samt andra verksamheter till exempel socialtjänst och psykiatri för barn och unga vuxna (BUV).

Skola

Med skola avses skolformerna grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola.

⁷ 4 kap. 9 § skollagen.

Den samlade barn- och elevhälsan – en utmaning för förskolan och skolan

Skollagen (2010:800) ger skolan en ny tydlig roll att stödja elevens utveckling mot målen för utbildningen. Rektorn är ansvarig och ska se till att pedagogerna och den samlade elevhälsan arbetar för att ta bort hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Alla elever ska, utöver skolläkare och skolsköterska, ha tillgång till psykolog, kurator och personal med specialpedagogisk kompetens.⁸ Syftet med att samla insatserna är att öka samverkan och att betona det främjande och förebyggande arbetet. En samlad elevhälsa skapar förutsättningar för ett arbetssätt baserat på samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete. Studie- och yrkesvägledaren är en viktig samverkanspartner även om kompetensen formellt inte tillhör Elevhälsan. Det är också angeläget att samverka med övrig hälso- och sjukvård samt med socialtjänsten. Med andra ord handlar det om intern och extern samverkan.⁹

Örebro kommun har valt att utvidga elevhälsan till att omfatta förskolan som vi benämner barnhälsan.¹⁰ I förskolan arbetar förskolans hälsoteam som representeras av förskolechef, psykolog, specialpedagog och kurator. Det sker även en samverkan med barnhälsovården (BVH) i ett gemensamt barnhälsoteam. Kommunen och Region Örebro län har således tillsammans ett gemensamt uppdrag¹¹ för arbetet med barns hälsa i förskolan.

Barn- och elevhälsan är hela förskolans och skolans uppgift

För en god start i livet behöver alla barn kärlek och en trygg anknytning till sina vårdnadshavare. För att barn ska må bra behövs detta:

”Vara älskad för den man är, inte för vad man presterar eller hur man uppför sig. Trygghet och att förstå sitt sammanhang (förutsägbarhet). Slippa utsättas för fysiskt våld och psykisk kränkning. Att bli lyssnad på och vara delaktig. Att med ålder och mognad få ta ökat ansvar. Att ha bra kamratrelationer. Att ha en fungerande skolgång.”
(Claes Sundelin Bra för alla barn, SKL 2012)

⁸ 2 kap. 25 § skollagen.

⁹ Socialstyrelsen och Skolverket Vägledning för elevhälsan (2016).

¹⁰ Förskolans lärandemiljö utformas så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande, verksamheten utformas så att barn får det särskilda stöd och den hjälp och de utmaningar de behöver (Lpfö 98 rev 2011).

¹¹ Regionala överenskommelser, bilaga 3.

Barnkonventionen i Örebro kommun

Styrdokument för Barn- och elevhälsans arbete med Barnkonventionen i Örebro utgörs av kommunens ”Övergripande strategi och budgetdokument”¹² och ”Policy för barns rättigheter”¹³ som utgår från artiklarna 2, 3, 6 och 12 i Barnkonventionen samt ett främjande och förebyggande förhållnings- och arbetssätt. Sverige har skrivit under FN:s barnkonvention och den definierar barns rättigheter bland annat så här:

- alla barn har samma rättigheter och lika värde
- barnets bästa ska prioriteras i frågor som gäller barnet
- barn har rätt att leva och utvecklas
- barn har rätt att uttrycka sina åsikter
- barn har rätt att bli hörda i frågor som gäller barnet.

Policy för barnets rättigheter

"Varje barn i Örebro utan undantag har rätt att leva och att utvecklas under omständigheter som gynnar barnets eget bästa och som beroende på barnets ålder och mognad, tar hänsyn till dess egen vilja och åsikter."

Lärande och hälsa går hand i hand

Barns och elevers lärande och hälsa är nära sammanbundna med varandra och påverkas på många sätt av samma generella faktorer. Delaktighet, inflytande och möjligheter att påverka är avgörande både för lusten att lära, självkänslan och hälsan. Verksamheten i förskolan och skolan ska präglas av ett barn- och elevperspektiv. Det är betydelsefullt att arbeta främjande och förebyggande inom både förskola och skola.

Det finns tydliga samband mellan elevernas framgång i skolan och hur deras framtid kommer att bli socialt, ekonomiskt och hälsomässigt.¹⁴ Att nå grundskolans mål är därför en skyddsfaktor för framtiden. Förskolan och skolan bör därför lägga all kraft på att skapa förutsättningar för lärandet.¹⁵ Ju fler skyddsfaktorer en individ har runt sig desto bättre kan individen hantera olika påfrestningar och oförutsedda livshändelser.¹⁶

¹² Örebro kommun, övergripande strategier och budget 2017 med plan för 2018-2019.

¹³ Policyn för barns rättigheter antogs av kommunfullmäktige i Örebro i september 2014 och ersätter Barnvisionen som antogs 2001.

¹⁴ Ogden (2003), Ogden (2005).

¹⁵ Danermark, Englund, Germundsson (2010).

¹⁶ DO, BEO och Skolinspektionen (2009), Björklund, Cesares Olsson, Philipsson (2010).

Positivt samspel och lärande

Det positiva samspelet mellan barn och vuxna är viktigt för barns lärande och utveckling. Vägledande samspel (ICDP)¹⁷ är ett exempel på ett hälsofrämjande program som är väl grundat i modern forskning om barn. Det är inriktat på att göra oss vuxna medvetna om vår betydelse för barns utveckling. Vägledande samspel är inte en metod utan ett förhållningssätt i möten mellan barn och vuxna.

Vägledande samspel har som mål att stimulera och utveckla positiva relationer i vardagskontakterna i förskola och skola mellan vuxna och barn, men även mellan barnen samt mellan de vuxna. Programmet utgår från ett barnperspektiv där barn ses som kompetenta.

Vägledande samspel ett sätt att förverkliga Barnkonventionen i vardagen

Barnkonventionen förvandlar barns grundläggande behov till rättigheter för barn och att barn har rätt att bli bemötta med respekt och värdighet. Vägledande samspel visar hur detta kan ske. Att respektera barn som människor med lika värde och rättigheter är en utmanande uppgift som också kräver eftertanke och ett lyhört förhållningssätt av oss vuxna.

Sedan starten 2003 använder sig flertalet förskolor och skolor i Örebro kommun Vägledande samspel i mötet med barn och elever. Vägledarutbildning ges kontinuerligt till personal inom förskola och skola för att de ska hålla i vägledningsgrupper i sina egna verksamheter.

Barn- och elevhälsans organisation och samordning

Resurser på förskole- och skolnivå

Varje förskola ska ha tillgång till förskolans hälsoteam och i samverkan med region Örebro län ett barnhälsoteam. Varje skola ska ha tillgång till ett elevhälsoteam. Specialpedagog och kurator är anställd på respektive förskola, skola eller har en kombinerad tjänst. Skolsköterskan har sin anställning på skolan. Ansvarig för att styra och leda teamarbetet är respektive förskolechef eller rektor.

¹⁷ International Child Development Programmes(ICDP) Vägledande samspel är grundat av Professor Karsten Hundeide och Professor Henning Rye från Norge och finns i flera länder runt om i världen.

Kommungemensamma resurser

Elevhälsans medicinska enhet i Örebro kommun köper enligt avtal skolläkarresurser från barn och ungdomskliniken, Region Örebro län. Dessa resurser utgör, tillsammans med skolsköterskorna på skolorna, elevhälsans medicinska insats. Arbetet är organiserat på Elevhälsans medicinska enhet och leds av verksamhetschef och skolöverläkare.

Örebro kommun har en sammanhållen organisation för psykologer inom förskola och skola. Arbetet leds av en verksamhetschef för psykologgruppen. Centralt skolstöd är en verksamhet för stöd och utveckling till barn- och elevhälsan i förskolan och skolan. Uppdraget omfattar alla skolformer, oavsett huvudman.

Samordning på förvaltningsnivå

På förvaltningsnivå ska det finnas en samordnings- och utvecklingsgrupp som leds av verksamhetschefen. I gruppen deltar samordnare från de olika kompetenserna inom barn- och elevhälsan, representanter från Centralt skolstöd och från Centrum för samverkan (CFS).

Gruppens uppgift är att driva och samordna barn- och elevhälsans utvecklings- och kvalitetsarbete genom att fånga upp utvecklingsfrågor från verksamheten och bereda frågor till ledningen. Uppdraget är också att utveckla kvalitetsarbetet inom barn- och elevhälsan.

Samarbete mellan arbetslag och barn- och elevhälsa

Samarbete mellan barn- och elevhälsa och pedagoger i förskola och skola är en förutsättning för ett främjande och förebyggande arbetssätt. Arbetslaget i verksamheten ska, tillsammans med förskolechef, rektor och barn- och elevhälsans kompetenser, ansvara för att ge alla barn och elever förutsättningar för att utvecklas och nå skolans mål.

Det är förskolans och skolans uppgift att ge alla barn och elever den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.¹⁸

¹⁸ 1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen.

En del barn och elever är i behov av stöd utöver den ledning och stimulans som ges i den ordinarie undervisningen. Innan stödinsatser sätts in är det viktigt att förskolan och skolan ser över hur organisationen och miljön som eleven befinner sig i är utformad. Förändringar i organisationen och gruppen omkring eleven kan ibland vara tillräckligt för att skapa förutsättningar för utveckling.

Ibland kan ett barn eller en elev vara i behov av mer individriktade stödinsatser. Inom förskolan skall barn som behöver stöd i sin utveckling ges stöd utifrån sina behov. Inom skolan kan stödet sättas in i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller i form av särskilt stöd¹⁹. Extra anpassningar är en stödinsats av mindre ingripande karaktär som normalt är möjlig att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Särskilt stöd handlar om insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjligt att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Särskilt stöd beslutas av rektorn och dokumenteras i ett åtgärdsprogram (Skolverket 2014).

Framkommer det att ett barn i förskolan är i behov av stöd ska förskolechefen tillsammans med personal och vårdnadshavare samverka med barnhälsan. I övergångar mellan förskola, grundskola och gymnasieskola har förskolechef och rektor ett gemensamt ansvar för samverkan, samsyn och att skapa ett förtroendefullt samarbete.

Den samlade barn- och elevhälsans uppdrag och arbete

Barn- och elevhälsan har ett gemensamt uppdrag, och dessutom har varje profession inom gruppen egna ansvarsområden. Det ingår i hela elevhälsans generellt riktade arbete att:

- främja elevers lärande, utveckling och hälsa
- förebygga ohälsa och svårigheter i lärandet
- bidra till att skapa miljöer som främjar lärande, utveckling och hälsa
- stödja och stärka barns och elevers utveckling mot skolans mål.

Det ingår i elevhälsans individuellt riktade arbete att:

- bidra till att varje enskild elev ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål

¹⁹ Skolverket(2014) Allmänna råd med kommentarer Arbetet med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.

- undanröja hinder för lärande, utveckling och hälsa
- uppmärksamma och på rektors uppdrag utreda orsaker till problem i lärandet
- uppmärksamma och utreda orsaker till ohälsa
- bidra med åtgärder och anpassning för varje enskild elev i behov av särskilt stöd.

Det ingår i barnhälsans uppdrag att arbeta med:

- att stödja och stärka barns utveckling och lärande
- att utveckla lärandemiljöerna utifrån barns behov
- barnperspektivet och barnets rätt till delaktighet och inflytande
- främjande, förebyggande och åtgärdande på organisations-, grupp- och individnivå
- förebyggande insatser för att främja en god psykisk hälsa bland barn.

Barnhälsa

Inom förskola ska det finnas tillgång till hälsoteam och barnhälsoteam. I förskolans hälsoteam ingår förskolechef, psykolog, kurator och specialpedagog från kommunen. I barnhälsoteamet ingår BVC-sköterska, BVC-läkare och BVC-psykolog från Region Örebro län samt förskolechef, specialpedagog och kurator från kommunal verksamhet. Inom förskolan finns även förskolans hälsoteam som arbetar utifrån förskolans pedagogiska uppdrag. Där ingår förskolechef, specialpedagog, kurator och psykolog.

Förskolechef

Förskolechefen²⁰ har det övergripande ansvaret för att förskolans verksamhet utvecklas med fokus på en god lärandemiljö för alla barn. I det utvecklingsarbetet har förskolechefen stöd av kompetenserna i förskolans hälsoteam. Som ledare för barnhälsan ska förskolechefen säkerställa dess kvalitet och tydliggöra dess uppdrag. Förskolechefen ska genomföra det systematiska kvalitetsarbetet under medverkan av förskollärare, barnskötare och övrig personal samt erbjuda barnens vårdnadshavare att delta i kvalitetsarbetet²¹.

Specialpedagog

De specialpedagogiska insatserna ska ses som en del i förskolans helhet och genomsyra förskolans pedagogiska verksamhet. Specialpedagogen ska tillföra

20 Lpfö 1998 (reviderad 2010)

21 SKOLFS 2012:98 Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet

specialpedagogisk kunskap som innebär att kartlägga möjligheter och hinder i lärandemiljön. Specialpedagogen är en kvalificerad samtalspartner, handledare och rådgivare i pedagogiska frågor för förskolans pedagoger, vårdnadshavare och andra berörda yrkesutövare.

Kurator inom förskola

Kuratorn har en fördjupad kunskap inom socialt arbete och i sociallagstiftningen. Kuratorn ska bidra med social- och psykosocialkompetens. Kuratorns arbetssätt utgår från en helhetssyn och grundar sig i kommunikation, bemötande, relationer och betydelsen av det sammanhang barnet befinner sig.

Psykolog i förskolan

Den psykologiska kompetensen har fördjupad kunskap om hälsofrämjande och förebyggande arbete, livskriser, skydds- och riskfaktorer för psykisk ohälsa, samt kommunikation och samspel mellan människor. Fördjupad kunskap om metoder finns främst inom handledning och konsultation, utvecklings-, utrednings- och förändringsarbete. Psykologens arbete i barn- och elevhälsan ska i huvudsak vara konsultativt och personalstödande.

BVC-sjuksköterska och BVC-läkare

Den medicinska kompetensen i barnhälso team representeras av BVC-läkare och BVC-sjuksköterska. De har fördjupade kunskaper inom området folkhälsa och medicinska kunskaper om barnets psykomotoriska utveckling. Arbetet bedrivs både hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande, vilket innebär krav på stor kunskapsbredd inom bland annat vaccinationskunskap och samtalsmetodik.

Psykolog inom barnhälsovården arbetar med Barnhälso teamet

Ur ett folkhälsoperspektiv ska den psykologiska kompetensen verka för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos familjer med barn i förskoleåldrarna. Metod och inriktning ska vara i nära samklang med övrig barnhälsovård och stå för förebyggande insatser av psykologisk karaktär. Utgångspunkten är ett salutogent förhållningssätt där friskfaktorer stärks genom hög tillgänglighet med tidiga och korta insatser. Arbetet karaktäriseras i hög grad av ett eklektiskt förhållningssätt d.v.s. val av insats sker utifrån vad situationen kräver och i enlighet med vetenskap och väl beprövad erfarenhet.

Elevhälsa

I elevhälsan ingår rektor, specialpedagog, kurator, psykolog, skolsköterska och skolläkare. Elevhälsa ska finnas inom grundskola inklusive förskoleklass, gymnasieskola samt grundsärskola och gymnasiesärskola.

Rektor

Rektorn har det övergripande ansvaret för att skolans verksamhet utvecklas, med fokus på en god lärandemiljö för alla elever. I det utvecklingsarbetet har rektorn stöd av elevhälsans kompetenser. Som ledare för elevhälsan ska rektorn säkerställa verksamhetens kvalitet²² och tydliggöra elevhälsans uppdrag. Rektor inom samtliga skolformer ansvarar för att leda och samordna det pedagogiska arbetet.²³

Verksamhetschef

Verksamhetschefen ansvarar för hälso- och sjukvården inom elevhälsan, och även för skolsköterskor, skolläkare, psykologer, audionomer och logopedier. Verksamhetschefen har det samlade ledningsansvaret för verksamheten, och är den person som såväl tillsynsmyndigheter som elever, föräldrar och vårdnadshavare samt skolpersonal ska kunna vända sig till med frågor som rör elevhälsans hälso- och sjukvård.

Specialpedagog

De specialpedagogiska insatserna ska ses som en del i skolans helhet och genomsyra skolans pedagogiska verksamhet. Specialpedagogen ska tillföra specialpedagogisk kunskap som innebär att kartlägga möjligheter och hinder i lärandemiljön. Specialpedagogen är en kvalificerad samtalspartner, handledare och rådgivare i pedagogiska frågor för skolans pedagoger, elever, vårdnadshavare och andra berörda yrkesutövare

Speciallärare

Speciallärare med olika specialinriktningar kan ingå med sin kompetens i Elevhälsans arbete. Medan specialpedagogen fokuserar på att avhjälpa strukturella hinder för elevernas lärande arbetar specialläraren direkt med att ge eleverna strategier och verktyg i sitt lärande.

²² SKOLSF 2012:98.

²³ Skollagen (2010:800), Lgr 11 och GY 11.

Skolsköterska och skolläkare

Skolsköterska och skolläkare utgör tillsammans den medicinska insatsen i elevhälsan, som är ett eget verksamhetsområde med egen verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslagen. Skolsköterskan och skolläkaren ska ha kunskap om barns och ungdomars utveckling och hälsa samt arbeta med ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv. Livsstilsfrågor och arbetsmiljöfrågor där en god lärandemiljö ingår är viktiga och ska lyftas fram och stärkas. I arbetet ingår att erbjuda hälsobesök, vaccinationer och tillgänglighet för elevernas behov. I det hälsofrämjande och förebyggande arbetet ska skolsköterskan och skolläkaren arbeta tillsammans med övrig elevhälsa och skolan.

Skolkurator

Kuratorn har en fördjupad kunskap inom socialt arbete och i sociallagstiftningen. Kuratorn ska bidra med den sociala – och psykosocialkompetens. Kuratorns arbetssätt som utgår från en helhetssyn och grundar sig i kommunikation, bemötande och relationer och betydelsen av det sammanhang eleven befinner sig.

Psykolog i skolan

Den psykologiska kompetensen har fördjupad kunskap om hälsofrämjande och förebyggande arbete, livskriser, skydds- och riskfaktorer för psykisk ohälsa, samt kommunikation och samspel mellan människor. Fördjupad kunskap om metoder finns främst inom handledning och konsultation, utvecklings-, utrednings- och förändringsarbete.

Psykologens arbete i barn- och elevhälsan ska i huvudsak vara konsultativt och personalstödande.

Sekretess och samtycke

Sekretessbelagd²⁴ information hanteras delvis på olika sätt av skolans och förskolans personalkategorier. De olika yrkesgrupperna tillhör idag olika verksamhetsgrenar där varje företrädare måste iaktta sin sekretess. Inom barn- och elevhälsan skall man alltid sträva efter att arbeta med samtycke från deltagande parter.

24 Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Dokumentation och arkivering

Samtliga kompetenser inom barn- och elevhälsan ska dokumentera sitt arbete, utifrån de regler som gäller för varje yrkeskompetens. Det finns särskilda föreskrifter när det gäller kommunens verksamheter, se mer om dessa i den kommungemensamma arkiveringsplanen (KA) på Örebro kommuns intranät. Det är viktigt att barn- och elevhälsans dokumentation av handlingar och digitala uppgifter arkiveras. Den har ett stort värde för den enskilde, för kommunens behov och för framtida forskning.

Systematiskt kvalitetsarbete

För att barn- och elevhälsan ska vara en integrerad del i förskolans och skolans verksamhet ska förskolan och skolan formulera mål och strategier för verksamheten. Ett kvalitetsarbete förutsätter mål som följs upp, utvärderas och dokumenteras och att resultaten analyseras, bedöms och sedan utgör underlag för kommande verksamhetsplanering.

De kunskaper och erfarenheter som personalen inom barn- och elevhälsan får, ska dokumenteras på ett systematiskt sätt och användas i förskolans och skolans kvalitetsarbete. Det innebär också att dessa erfarenheter och kunskaper ska utgöra underlag för prioriteringar av tillgången till den samlade elevhälsan både i den egna verksamheten och på kommunnivå.

Samverkan

Samverkan ska användas som medel för att lösa sammansatt problematik, där kompetens från flera professioner är nödvändig. Samverkan ska ha ett tydligt syfte och det är viktigt att den läggs på rätt nivå, det vill säga den nivå som kan lösa problemet.²⁵

Barn- och elevhälsan samverkar inom den egna kommunala verksamheten med ett stort antal samverkansparter. Samverkan sker även med andra huvudmän och verksamheter för att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, med syftet att främja barns och ungas psykiska hälsa. Det kan handla om övergripande samverkansfrågor och vid behov även samverkansfrågor på individnivå. När flera aktörer är delaktiga i samverkan leds de vid behov av en samverkansledare

²⁵ Socialstyrelsen och Skolverket (2016) *Vägledning för elevhälsan*. s.79.

(Samba)²⁶ från Centrum för samverkan (CFS).²⁷ Samverkan sker också på individnivå med andra verksamheter och med flera aktörer utifrån Samordnad individuell planering (SIP).²⁸

Kommunal nivå

Samverkan inom kommunen sker bland annat med: Centralskolstöd²⁹, Örefrö/Öreför³⁰, CFS, Partnerskapen³¹, Förvaltningen för funktionshindrade, Socialtjänstens olika verksamheter och Kommunstyrelseförvaltningens strategiska funktioner.

Regional nivå

Samverkan sker med Region Örebro län till exempel inom barnhälsovården, ungdomsmottagningen, barn- och ungdomspsykiatri, barn- och ungdomshabiliteringen, barn- och ungdomsmedicin samt enheten för logopedi och foniatri. Samverkan sker också, utifrån folkhälsofrågor, med Region Örebro län och Örebro läns idrottsförbund (ÖLIF) och andra folkhälsoaktörer. Inom ramen för Region Örebro län finns också en övergripande samverkansorganisation för målgruppen barn och unga.

Statlig nivå

Barn- och elevhälsans kompetenser samarbetar med Örebro universitet och andra lärosäten i utbildningsuppdragen för samtliga kompetenser inom barn och elevhälsan. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) utgör ett kompletterande stöd till förskolor och skolor som utgår från verksamheternas behov.

²⁶ Samverkansledning för barns och ungas bästa. Målgruppen för Sambasamverkan är barn och unga, 0-21 år som har stöd eller insatser från olika verksamheter och där insatserna behöver samordnas.

²⁷ CFS, Centrum för samverkan har i uppdrag att utveckla och ge stöd till kommunens verksamheter vad gäller samverkan och samverkansledning kring barn och unga.

²⁸ SIP Det finns möjligheter för dig som har behov av insatser från olika vård-, stöd och omsorgsgivare att samordna dessa insatser i en SIP.

²⁹ Centralt skolstöd erbjuder kompletterande kompetenser och verksamhet till samtliga skolformer i Örebro kommun.

³⁰ Öreför och Örefrö är lokala brotts- och drogförebyggande samverkansformer mellan skola, socialtjänst, polis och fritid.

³¹ Partnerskapen är Vivalla/Baronbackarna, Varberga/Oxhagen och Brickebacken.

Referenser

Björklund Peter, Cesares Olsson Marie, Philipsson Anna (2010): *Grundämnet*, Örebro läns landsting.

Danermark Berth, Englund Ulrika, Germundsson Per (2010): *Samverkan kring organisation av resurser till målgruppen barn i behov av särskilt stöd - en kartläggning inom Örebro kommun*. Örebro universitet, Hälsoakademin.

DO, BEO, Skolinspektionen (2009): *En handledning för att utforma en likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling i skolan, Förebygga diskriminering och kränkande behandling Främja likabehandling*.

Kungliga Vetenskapsakademien (2010). School, Learning and Mental Health: A systematic review, Stockholm:

Lpfö 98, Läroplan för förskolan, reviderad 2010

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11, Utbildningsdepartementet.

Ogden, Terje (2005): *Skolans mål och möjligheter*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.

Ogden, Terje (2003): *Social kompetens och problembeteende i skolan: - kompetensutvecklande och problemlösande arbete*, Stockholm, Liber.

Skollagen(2010:800)

Skolverket, Socialstyrelsen(2016)*Vägledning för Elevhälsan*. Edita Bobergs, Falun

Skolverket (2014): Allmänna råd och kommentarer för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram Stockholm, Fritzes kundservice.

Socialstyrelsen(2014)*Vägledning för barnhälsovården* Edita Bobergs, Falun

Socialstyrelsen (2004): *Strategi för samverkan i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa*. Edita Västra Aros, Västerås

Sveriges kommuner och landsting, Bitte Lundborg(2012)*Bra för alla barn-visioner och verklighet*, Stockholm

Örebro kommun (2011): *En växande kommun med nya möjligheter Övergripande strategier och budget 2017, med plan för 2018–2019*

SFS 1977:1160, *arbetsmiljölagen*.

SFS 2009:400, *offentlighets- och sekretesslag*

Sveriges kommuner och landsting, Bitte Lundborg(2012)*Bra för alla barn-visioner och verklighet*, Stockholm

Bilaga 1. Elevhälsans olika kompetensers uppdrag och arbete

Förskolechef

Förskolechefen³² har det övergripande ansvaret för att förskolans verksamhet utvecklas, med fokus på en god lärandemiljö för alla barn. I det utvecklingsarbetet har förskolechefen stöd av kompetenserna i förskolans hälsoteam. Som ledare för barnhälsan ska förskolechefen säkerställa dess kvalitet och tydliggöra dess uppdrag. Förskolechef ska

- utforma förskolans lärandemiljö så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande
- utforma verksamheten så att barn får det särskilda stöd och den hjälp och de utmaningar de behöver
- upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera förskolans plan för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling, som mobbning och rasistiska beteenden bland barn och anställda
- genomföra det systematiska kvalitetsarbetet under medverkan av förskollärare, barnskötare och övrig personal samt erbjuda barnens vårdnadshavare att delta i kvalitetsarbetet
- samverka med grundskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete.

Rektor

Rektor har det övergripande ansvaret för att skolans verksamhet utvecklas, med fokus på en god lärandemiljö för alla elever. I det utvecklingsarbetet har rektor stöd av elevhälsans kompetenser. Som ledare för elevhälsan ska rektor säkerställa verksamhetens kvalitet och tydliggöra elevhälsans uppdrag. Rektor inom samtliga skolformer ansvarar för att leda och samordna det pedagogiska arbetet³³ så att

- skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till nationella mål och kunskapskrav samt trygghetsplan
- arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas
- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver
- behov av särskilt stöd skyndsamt utreds, så snart rektor fått kännedom om att det befaras att en elev inte kommer att kunna nå kunskapskraven. Om

32 Lpfö 98 (reviderad 2010).

33 Skollagen (2010:800), Lgr 11 och GY 11.

en elev uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation utreds detta också skyndsamt.

- eleven får det stöd som utredningen visar att eleven är i behov av för att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås
- beslut om att upprätta eller inte upprätta åtgärdsprogram tas.

Rektor inom grundskolans lägre åldrar och förskolechef har ett gemensamt ansvar för att samverka mellan förskola och skolan, så att goda förutsättningar skapas för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete.

Rektor inom grundskolans högre åldrar och rektor inom gymnasieskolan har ett gemensamt ansvar för samverka mellan grundskola och gymnasieskola så att goda förutsättningar skapas för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete.

Specialpedagog inom förskola och skola

Den specialpedagogiska kompetensen omfattar en fördjupad kunskap inom området specialpedagogik samt kunskap om barns och ungdomars lärande utifrån områdets vetenskapliga grund (de beteendevetenskapliga, samhällsvetenskapliga, medicinska, pedagogiska och språkvetenskapliga forskningsfälten). Kompetensen omfattar insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, samt kunskap om samband mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen³⁴ Specialpedagogen ingår i barn- och elevhälsan med specialpedagogisk kompetens. De specialpedagogiska insatserna ska ses som en del i förskolans och skolans helhet och genomsyra dess allmänna pedagogiska verksamhet. Specialpedagogen ska, på organisationsnivå, arbeta hälsofrämjande och förebyggande genom att

- arbeta med identifiering av framgångsfaktorer och styrkor i lärandemiljön som gynnar barn och ungas utveckling mot målen
- genomföra uppföljningar och utvärderingar som ett led i utvecklingen av det pedagogiska arbetet för att förskolan och skolan ska kunna möta behoven hos alla barn och elever
- På gruppnivå tillsammans med arbetslaget i förskolan och skolan delta i arbetet med att identifiera, analysera och undanröja hinder och orsaker till svårigheter i olika undervisnings- och lärandemiljöer
- På individnivå tillsammans med arbetslaget i förskolan och skolan genomföra pedagogiska kartläggningar och bedömningar vid frågeställning om behov av extra anpassningar och särskilt stöd i undervisnings och lärmiljöer. Arbetet med att identifiera barns/elevens

³⁴ Behovet av en särskild specialpedagogexamen och specialpedagogisk kompetens i den svenska skolan Högskoleverket Rapport 2012:11 R www.hsv.se.

behov kan med fördel göras som en form av kollegialt lärande inom arbetslaget/lärarkollegiet. Då kan det tydligare framträda om det är vissa mer generella förmågor som finns i flera ämnen eller lärmiljöer där barnet/eleven kan vara i behov av extra anpassningar

- i samverkan med förskolans och skolans pedagoger, elever, vårdnadshavare och/eller andra berörda aktörer utforma och delta i arbetet med att upprätta och genomföra handlingsplaner och åtgärdsprogram för att stödja elever
- utveckla verksamhetens undervisnings- och lärmiljöer tillsammans med arbetslaget analysera i vilken utsträckning undervisningen har utformats och anpassats för att ge barnet/eleven möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.
- arbeta direkt med enskilda elever eller grupper av elever som befinner sig i en komplicerad lärande situation.

På samtliga nivåer ska specialpedagogen vara en kvalificerad samtalspartner, handledare och rådgivare i pedagogiska frågor för förskolans och skolans pedagoger, barn, elever, vårdnadshavare och andra berörda yrkesutövare.

Speciallärare inom förskola och skola

Speciallärare med olika specialinriktningar kan också ingå med sin kompetens i elevhälsans arbete. Medan specialpedagogen fokuserar på att avhjälpa strukturella hinder för elevernas inläring arbetar specialläraren mer direkt med att ge eleverna strategier och verktyg. Speciallärarutbildningen har olika inriktningar:

- barn och elevers språk-, läs och skrivutveckling
- barns och elevers matematikutveckling

Lärande och kunskapsutveckling hos barn och elever med

- dövhet eller hörselskada
- synskada
- grav språkstörning
- utvecklingsstörning

Specialläraren ska

- arbeta med elever eller grupper av elever i komplicerade inläringssituationer
- medverka i det förebyggande arbete och bidra till att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer
- tillsammans med arbetslaget genomföra pedagogiska kartläggningar och bedömningar vid frågeställning om behov av extra anpassningar och

särskilt stöd i undervisnings och lärmiljöer. Arbetet med att identifiera elevens behov kan med fördel göras som en form av kollegialt lärande inom arbetslaget/lärarkollegiet. Då kan det tydligare framträda om det är vissa mer generella förmågor som finns i flera ämnen eller lärmiljöer där eleven kan vara i behov av extra anpassningar

- delta i arbetet med att upprätta och genomföra åtgärdsprogram för enskilda elever i samverkan med berörda aktörer
- beroende på specialisering vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som innefattas av specialinriktningen
- genomföra uppföljningar och utvärderingar och leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever.

Kurator inom förskola och skola

Kurators uppdrag innebär först och främst att arbeta hälsofrämjande och förebyggande både på individ-, grupp och organisations nivå. Kurator har en fördjupad kunskap inom socialt arbete och i sociallagstiftningen. Kuratorn ska bidra med den sociala-och psykosociala kompetensen.

Kompetensens centrala utgångspunkter är teorier om mänskliga beteenden, förändringsarbete, sociala system och människors samspel med sin omgivning. Kompetensen innebär fördjupad kunskap i bl.a. beteendevetenskap, samhällsvetenskap och juridik med särskild inriktning på barn, ungdom och familj. Det innebär ett arbetssätt som utgår från en helhetssyn och grundar sig i kommunikation, bemötande och relationer och betydelsen av det sammanhang barnet eleven befinner sig i.

Kurator ska

- bidra med socialt och psykosocialt perspektiv i utvecklingen av den pedagogiska verksamheten och därigenom medverka till att alla barn och elever utvecklas socialt och emotionellt i en miljö som främjar lärande och bidrar till att eleverna når kunskapsmålen
- bidra med kunskap om socialt och psykosocialt förändringsarbete på individ- grupp- och organisationsnivå utifrån beprövad kunskapsteori och evidensbaserade metoder
- utifrån ett psykosocialt perspektiv arbeta kompetenshöjande gentemot personal och ledning genom fortbildning, handledning och konsultation
- tillsammans med övrig personal förskolor och skolor uppmärksamma barn och elever som far illa i socialt utsatta sammanhang samt barn och elever som visar tecken på psykisk ohälsa
- möta barn, elever och vårdnadshavare för vägledning hur de kan stötta sina barn till god hälsa för att nå skolans mål. Finns det annat stödbehov

i familjen, än vad förskolan och skolan kan erbjuda, hänvisa vårdnadshavare till rätt instans.

- Medverka och delta i förskolans och skolans kris och katastrofberedskap
- Samverka med verksamheter och myndigheter utanför förskolan och skolan inom ramen för socialtjänstens preventiva arbete.

Psykolog inom barnhälsovården arbetar mot Barnhälsoteamet

Ur ett folkhälsoperspektiv ska den psykologiska kompetensen verka för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos familjer med barn i förskoleåldrarna. Metod och inriktning ska vara i nära samklang med övrig barnhälsovård och stå för förebyggande insatser av psykologisk karaktär.

Utgångspunkten är ett salutogent förhållningssätt där friskfaktorer stärks genom hög tillgänglighet med tidiga och korta insatser. Arbetet karaktäriseras i hög grad av ett eklektiskt förhållningssätt d.v.s. val av insats sker utifrån vad situationen kräver och i enlighet med vetenskap och väl beprövad erfarenhet.

Uppdrag och arbetsuppgifter:

- Konsultation till personal angående generellt, riktat och individuellt arbete.
- Sakkunnigutlåtande/Information.
- Förmedla ny kunskap.
- Psykologiska interventioner.
- Konsultationer till vårdnadshavare.
- Kunskapsöverföring/information.
- Barnutredningar/bedömningar på BVC-nivå.
- Samverkan.
- Vidareremittering till annan instans

Psykolog i förskola och skola

Den psykologiska kompetensen omfattar kunskap om barns och ungdomars utveckling och förutsättningar för lärande. Kunskapen är vetenskapligt baserad och innefattar olika psykologiska discipliner, exempelvis utvecklingspsykologi, evolutionspsykologi, pedagogisk psykologi, hälsopsykologi, neuropsykologi samt grupp- och organisationspsykologi.

Den psykologiska kompetensen har fördjupad kunskap om hälsofrämjande och förebyggande arbete, skydds- och riskfaktorer för psykisk ohälsa, kommunikation och samspel människor emellan samt livskrisers. Fördjupad kunskap om metoder finns främst inom handledning och konsultation, utvecklings-, utrednings- och förändringsarbete.

Psykologens arbete i barn- och elevhälsan ska i huvudsak vara konsultativt och personalstödande. Tidiga hälsofrämjande och förebyggande insatser ska prioriteras³⁵. (länka till vårt dokument

I förskola, grundskola och gymnasieskolan ska psykologen, i samarbete med barn- och elevhälsans övriga professioner

- arbeta främjande genom att föra fram insatser som stärker barn/elevs utveckling och förmåga att nå kunskapsmålen
- arbeta förebyggande genom att kartlägga och planera insatser kring identifierad sårbarhet i verksamhet eller grupper och enskilda barn/elever
- arbeta stödande i lärandemiljön genom konsultation och handledning³⁶ (PO)
- göra utredningar utifrån behov i lärandemiljön, samt bidra med bedömning om elevers förutsättningar för lärande och behov av anpassningar och stöd.
- via utbildningsinsatser föra in psykologisk kunskap och bidra till metodutveckling
- samarbeta med övriga verksamheter för barn och unga både inom Region och kommun
- bedriva forskning och utvecklingsarbete inom området barn och ungdom i förskole-skolmiljö.

BVC- sjuksköterska och BVC-läkare

Den medicinska kompetensen i barnhälso-team representeras av BVC-läkare och BVC-sjuksköterska. De har fördjupade kunskaper inom området folkhälsa samt de medicinska kunskaperna om barnets psykomotoriska utveckling. Arbetet bedrivs både hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande, detta innebär krav på stor kunskapsbredd innefattade bland annat vaccinationskunskap och samtalsmetodik. Barnhälsovården ska

- erbjuda hälsosamtal, hälsoundersökningar och vaccinationer enligt fastställt basprogram
- erbjuda båda föräldrarna stöd i föräldraskapet
- uppmärksamma barn och familjer med särskilda behov och ge individuellt stöd och initiera samarbete. Arbetet sker dels utifrån den enskilda familjen och dels utifrån fasta samarbetsgrupper i syfte att förbättra barns villkor.

³⁵ Hälsofrämjande och förebyggande arbete i förskola och skola (Dokument utarbetat av psykologorganisationen i Örebro kommun)

³⁶ Konsultation och handledning (Dokument utarbetat av psykologorganisationen i Örebro kommun)

- via BVC-sjuksköterskan göra regelbundna besök på alla typer av förskolor och vid behov tillsammans med BVC-läkare, som fungerar som förskolans kontaktläkare
- bedriva kvalitets- och utvecklingsarbete

Skolläkare och skolsköterska

Skolsköterska och skolläkare utgör det team som utför de medicinska insatserna i Elevhälsan. Elevhälsans medicinska insats är ett eget verksamhetsområde med verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslagen. Den medicinska kompetensen ska sträva efter en helhetssyn på barns och ungdomars hälsa samt ha ett folkhälsoperspektiv i arbetet.

Skolsköterskan ska vara legitimerad sjuksköterska med specialistutbildning i öppen hälso- och sjukvård, hälso- och sjukvård för barn och ungdom eller annan utbildning som bedöms likvärdig.

Skolläkaren ska ha specialistkompetens i skolhälsovård, barn- och ungdomsmedicin, allmänmedicin eller barn- och ungdomspsykiatri.

Kompetensen omfattar kunskap om barns och ungdomars normala utveckling, såväl psykomotoriskt som somatiskt, samt avvikelser från denna. Den omfattar också kunskap om sjukdomar och andra faktorer som påverkar hälsa och utveckling. Utifrån denna kunskap ingår förmågan att kunna diagnostisera och behandla lättare avvikelser samt kunna urskilja vad som behöver utredas vidare inom sjukvården. Kunskap om att förebygga hälso- och sjukdomsproblem, liksom kunskap om hälsofrämjande arbete i den fysiska, psykiska och sociala miljön ingår också. Därutöver ingår även kunskap om vaccinationsarbete och kunskap i Motiverande samtal. Elevhälsans medicinska insats ska

- delta i skolans hälsofrämjande och förebyggande arbete för att ge eleverna kunskap om hälsosamma levnadsvanor och om faktorer som bidrar till hälsa eller ohälsa
- delta i skolans arbete för en god lärandemiljö och en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö
- tillföra medicinsk kompetens som ett stöd i det pedagogiska arbetet och i den övergripande planeringen av elevhälsans arbete, samt ge råd och information i medicinska frågor
- erbjuda hälsobesök med hälsosamtal i förskoleklass, i årskurs 2, 4, 7 och gymnasiet årskurs 1
- erbjuda vaccinationer enligt nationella barnvaccinationsprogrammet samt bevaka vaccinationstäckningen så att kompletterande vaccinationer kan erbjudas vid behov

- tidigt uppmärksamma elever med olika former av hälsoproblem och tecken på psykisk ohälsa utifrån hälsosamtalen och andra möten med eleverna, som kan innebära att de är i behov av särskilt stöd eller andra insatser
- uppmärksamma, bedöma och utreda olika former av skolrelaterade hälsoproblem och inlärningssvårigheter
- erbjuda enkla sjukvårdsinsatser som avser vissa begränsade bedömningar och behandlingar samt rådgivning och stöd i psykosociala frågor och svårigheter
- ta tillvara kunskap om elevernas hälsa bland annat genom hälsoenkäterna och återföra resultatet av dessa i skolans arbete
- bedriva kvalitets- och utvecklingsarbete samt samarbeta med andra vårdgivare utifrån behov.

Bilaga 2. Regelverk för Elevhälsa

Underlaget är hämtat från *Vägledning för Elevhälsan* (2016).

Nedan följer en sammanställning av relevanta författningar och riktlinjer som rör elevhälsa enligt följande ordning:

- internationella konventioner och överenskommelser
- lagar och förordningar
- läroplaner
- Skolverkets föreskrifter och allmänna råd
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd
- övriga myndigheters föreskrifter
- stödmaterial från Skolverket
- handböcker och meddelandeblad från Socialstyrelsen
- vägledning från Arbetsmiljöverket
- vägledning och rekommendationer från Folkhälsomyndigheten
- förarbeten till lagar och förordningar.

Internationella konventioner och överenskommelser

FN:s konvention om barnets rättigheter

Barnkonventionen, antagen av FN:s generalförsamling den 20 november 1989.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I Sverige gäller konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning sedan den 14 januari 2009. Konventionen tillhör de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter, men den skapar inte i sig några nya rättigheter utan har till syfte att undanröja sådant som hindrar personer med funktionsnedsättning att åtnjuta sina mänskliga rättigheter.

Salamanca-deklarationen

Internationell deklaration från 1994 som handlar om principer, inriktning och praxis vid undervisning av elever i behov av särskilt stöd.

Lagar och förordningar

Arbetsmiljölagen (1977:1160) AML

Lagens ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även ivrigt uppnå en god arbetsmiljö.

Arkivlagen (1990:782)

Lagen anger de grundläggande bestämmelserna för hur de svenska myndigheterna och andra statliga och kommunala beslutande församlingar ska sköta sina arkiv.

Brottsbalken (1962:700) BB

Lagen behandlar den allmänna strafflagstiftningen.

Diskrimineringslagen (2008:567) DL

Lagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Denna förordning tillämpas på utbildning och annan verksamhet som avses i skollagen.

Förordningen (2001:707) om patientregister hos Socialstyrelsen

Förordningen (1996:933) om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården

Förvaltningslagen (1986:223) FL

Lagen gäller förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden och domstolarnas handläggning av förvaltningsärenden.

Föräldrabalken (1949:381) FB

Lagen behandlar rättsförhållandet mellan föräldrar och barn.

Kommunallagen (1991:900)

I denna lag regleras bland annat kommunernas och landstingens befogenheter, organisation och verksamhetsformer.

Gymnasieförordningen (2010:2039)

Den 1 februari 2011 trädde gymnasieförordningen i kraft. Förordningen ska tillämpas på utbildning som påbörjas höstterminen 2011.

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) HSL

Med hälso- och sjukvård avses i lagen åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd

Lag (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade LSS

Lagen kompletterar socialtjänstlagen samt hälso- och sjukvårdslagen och ska garantera människor med varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor.

Lagen (1998:543) om hälsodataregister

Central förvaltningsmyndighet inom hälso- och sjukvården får utföra automatiserad behandling av personuppgifter i hälsodataregister. Den centrala förvaltningsmyndighet som utför behandlingen av personuppgifter är personuppgiftsansvarig.

Lagen (2012:453) om register över nationella vaccinations-program

Lagen tillämpas vid behandling av personuppgifter i Folkhälsomyndighetens verksamhet när det gäller nationella vaccinationsprogram (vaccinationsregistret). Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) OSL

Lagen består av sju avdelningar och innehåller bestämmelser om myndigheters och vissa andra organs handläggning vid registrering, utlämnande och övrig hantering av allmänna handlingar. Lagen innehåller också bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar.

Patientdataförordningen (2008:360), PDF

Denna förordning tillämpas vid sådan behandling av personuppgifter inom hälso- och sjukvården som är helt eller delvis automatiserad och som regleras av patientdatalagen.

Patientdatalagen (2008:355), PDL

Denna lag tillämpas vid vårdgivares behandling av personuppgifter inom hälso- och sjukvården. I lagen finns också bestämmelser om skyldighet att föra patientjournal.

Patientlagen (2014:821)

Denna lag syftar till att inom hälso- och sjukvårdsverksamhet stärka och tydliggöra patientens ställning samt till att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet.

Patientskadelagen (1996:799)

Denna lag innehåller bestämmelser om rätt till patientskadeersättning och om skyldighet för vårdgivare att ha en försäkring som täcker sådan ersättning (patientförsäkring).

Patientsäkerhetsförordningen (2010:1369), PSF

I denna förordning ges kompletterande bestämmelser till patientsäkerhetslagen.

Patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL

Denna lag syftar till att främja hög patientsäkerhet inom hälso- och sjukvård och därmed jämförlig verksamhet.

Personuppgiftslagen (2008:187) PuL

Lagens syfte är att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks när personuppgifter behandlas. Särregler i annan lagstiftning tar över bestämmelserna i personuppgiftslagen, exempelvis lagar om hur personuppgifter ska behandlas inom hälso- och sjukvården (patientdatalagen).

Skolförordningen (2011:185)

Den 1 juli 2011 trädde skolförordningen i kraft. Den ersatte bland annat grundskoleförordningen, sameskolförordningen, särskoleförordningen och specialskoleförordningen. Den ska tillämpas på utbildning från och med den 1 juli 2011, om inte annat följer av övergångsbestämmelserna.

Skollagen (2010:800)

Lagen innehåller bestämmelser om skolväsendet och bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet.

Smittskyddslagen (2004:168)

Smittskyddets mål är att samhällets smittskydd ska tillgodose befolkningens behov av skydd mot spridning av smittsamma sjukdomar.

Socialtjänstlagen (2001:453) SoL

Socialtjänstlagen reglerar kommunens ansvar för kommuninnevånarna, bland annat att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas där får det stöd och den hjälp som de behöver.

Läroplaner

Förordningen (SKOLFS 2013:148) om läroplan för gymnasiesärskolan
Förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan
Förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan
Förordningen (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan
Förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan
Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Föreskrifter och allmänna råd

Skolverkets föreskrifter och allmänna råd (SKOLFS)

SKOLFS 2015:7 Skolverkets föreskrifter om elevmedverkan i skolenhetens arbetsmiljöarbete genom elevskyddsombud
SKOLFS 2014:40 Skolverkets allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.
SKOLFS 2013:20 Skolverkets allmänna råd om mottagande i grundsärskolan och gymnasiesärskolan
SKOLFS 2013:8 Skolverkets allmänna råd om arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd
SKOLFS 2012:98 Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet
SKOLFS 2012:34 Skolverkets allmänna råd om att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan
SKOLFS 2012:16 Skolverkets allmänna råd om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen
SKOLFS 2012:10 Skolverkets allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS)

Från och med 1 juli 2015 ger sju myndigheter inom området hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel och folkhälsa ut sina författningar i en gemensam författningssamling, HSLF-FS.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2014:4) om våld i nära relationer

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:11) om hälsoundersökning av asylsökande m.fl.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:6) om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2008:14) om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården⁴⁶⁷

Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:40) om journalföring och behandling av personuppgifter inom hälso- och sjukvården träder i kraft den 1 mars 2017, därmed upphävs SOSFS 2008:14.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:29) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården m.m.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:28) om anmälningsskyldighet enligt Lex Maria⁴⁶⁸

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2004:11) om ansvar för remisser för patienter inom hälso- och sjukvården, tandvården m.m.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS)

AFS 2015:4 Organisatorisk och social arbetsmiljö.

AFS 2014:43 Kemiska arbetsmiljörisker.

AFS 2012:3 Minderårigas arbetsmiljö.

AFS 2012:2 Belastningsergonomi.

AFS 2009:2 Arbetsplatsens utformning.

AFS 2008:3 Maskiner.

AFS 2006:4 Användning av arbetsutrustning.

AFS 2005:16 Buller.

AFS 2005:1 Mikrobiologiska arbetsmiljörisker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet.

AFS 2001:3 Användning av personlig skyddsutrustning.

AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete.

AFS 1999:7 Första hjälpen och krisstöd.

AFS 1998:1 Belastningsergonomi.

AFS 1993:17 Kränkande särbehandling i arbetslivet.

AFS 1993:2 Våld och hot i arbetsmiljön.

Övriga myndigheters föreskrifter

Folkhälsomyndighetens föreskrifter (HSLF-FS 2015:6) om vaccination av barn

Stödmaterial från Skolverket

Skolverket 2015. Elever som är papperslösa – rätt till en likvärdig utbildning.

Skolverket 2013. Förskolans och skolans värdegrund – förhållningssätt, verktyg och metoder.

Skolverket 2013. Sex och samlevnadsundervisning i gymnasieskolan: Sexualitet, relationer och jämställdhet i de gymnasiegemensamma ämnena.

Skolverket 2013. Sex- och samlevnadsundervisning i grundskolans senare år: Jämställdhet, sexualitet och relationer i ämnesundervisningen årskurserna 7–9.

Skolverket 2011. Nolltolerans mot diskriminering och kränkande behandling – lagens krav och huvudmannens ansvar.

Skolverket 2011. Unga med skyddade personuppgifter.

Skolverket 2010. Till rektor: Hedersrelaterat våld och förtryck. Skolans ansvar och möjligheter.

Skolverket 2009. Grövre våld i skolan – vad man vet och vad man kan göra.

Skolverket 2009. Kraften av samverkan. Om samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. En antologi om samverkan mellan skola, polis, socialtjänst samt barn- och ungdomspsykiatri.

Handböcker från Socialstyrelsen

Handboken – ett stöd för vårdgivare, verksamhetschefer, medicinskt ansvariga sjuksköterskor och hälso- och sjukvårdspersonal som ska tillämpa Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2008:14) om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården.

Handboken ska ses över och anpassas till Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om journalföring som träder i kraft den 1 mars 2017, föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:40) om journalföring och behandling av personuppgifter inom hälso- och sjukvården.

Din skyldighet att informera och göra patienten delaktig – Handbok för vårdgivare, chefer och personal – Aktuell från 1 januari 2012.

I denna handbok ger Socialstyrelsen en samlad beskrivning av lagstiftning, föreskrifter och andra regler som gäller patientens ställning och rätten till information, delaktighet och kontinuitet. Syftet är att underlätta tillämpningen.

Tredje upplagan knyter an till SOSFS 2011:9 om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Socialstyrelsens handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Handboken riktar sig till dem som är ansvariga för att det finns ett ledningssystem för kvalitet i verksamheten. Dessa är vårdgivare och de som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS. Handboken kan ge stöd vid upprättandet av ett ledningssystem och i det systematiska förbättringsarbetet av en verksamhets kvalitet.

Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning – Handbok för rättstillämpning vid handläggning och utförande av LSS-insatser.

Bedöma barns mognad för delaktighet – Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården

Kunskapsstödet är tänkt att vara ett stöd inför situationer där personal behöver göra en bedömning av ett barns mognad i samband med barnets delaktighet i vård och omsorg.

Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården?

Handboken vänder sig till beslutsfattare och personal inom hälso- och sjukvård och tandvård. I handboken beskrivs bland annat regler om ansvar, krav och befogenheter för olika personalkategorier och arbetsuppgifter.

Socialstyrelsens meddelandeblad

Meddelandeblad 6/2013 – om Socialstyrelsens föreskrifter om bedömningen av egenvård

Meddelandebladet är tänkt att vara en hjälp vid bedömningar och utförande av egenvård. Socialstyrelsens föreskrifter om egenvård har ändrats och det har också skett förändringar i annan lagstiftning.

Meddelandeblad 7/2010 – Barn under 18 år som söker hälso- och sjukvård

Detta meddelandeblad tar upp frågor i samband med att barn under 18 år söker hälso- och sjukvård. Det kan bland annat gälla information, beslutskompetens och sekretess – var går till exempel gränsen mellan föräldrars ansvar och barns rätt till integritetsskydd?

Vägledning från Arbetsmiljöverket

Om minderårigas arbetsmiljö – en vägledning till föreskrifterna AFS 2012:03. Del 2 riktar sig till skolan.

Vägledning och rekommendationer från Folkhälsomyndigheten

Vaccination av barn och ungdomar. Vägledning för vaccination enligt föreskrifter och rekommendationer. Vaccinationer till människor på flykt. Rekommendationer till hälso- och sjukvården.

Förarbeten till lagar, förordningar m.m.

Propositioner

Proposition 2013/14:160, Tid för undervisning – lärares arbete med stöd, särskilt stöd och åtgärdsprogram

Proposition 2013/14:118 Privata utförare av kommunal verksamhet.

Proposition 2013/14:106 Patientlag.

Proposition 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga.

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.

Proposition 2007/08:126 Patientdatalag m.m.

Proposition 2002/03:35 Mål för folkhälsan.

Proposition 2001/02:14 Hälsa, lärande och trygghet.

Proposition 1997/98:182 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige.

Proposition 1995/96:176 Förstärkt tillsyn över hälso- och sjukvården.

Proposition 1992/93:230 Valfrihet i skolan.

Proposition 1984/85:189 Om patientjournallag m.m.

Statliga offentliga utredningar (SOU)

SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag.

SOU 2015:82 Ökad insyn i fristående skolor.

SOU 2013:44 Ansvarsfull hälso- och sjukvård.

SOU 2011:58 Skolans dokument- insyn och sekretess.

SOU 2011:33 Rapportera, anmäla och avhjälpa missförhållanden – för barns och elevers bästa.

SOU 2010:95 Se, tolka, agera – om rätten till en likvärdig utbildning.

SOU 2010:39 Ny ordning för nationella vaccinationsprogram.

SOU 2003:103 Sekretess och dokumentation i skolan.

SOU 2002:121 Skollag för kvalitet och likvärdighet.

SOU 2000:91 Hälsa på lika villkor, Nationella folkhälsokommittén

SOU 2000:19 Från dubbla spår till elevhälsa.

SOU 1998:66 FUNKIS-funktionshindrade elever i skolan. Utredningen om funktionshindrade elever i skolan.

SOU 1998:31 Det gäller livet – stöd och vård till barn och ungdomar med psykiska problem, Barnpsykiatrikommittén.

SOU 1997:121 Om skola i en ny tid, Skolkommittén, avsnitt En jämlik skola.

SOU 1997:116 Barnets bästa i det främsta rummet, Barnkommittén.

SOU 1997:108 Att lämna skolan med rak rygg, Läs- och skrivkommittén.

SOU 1980:50 Personalutveckling, personalvård och personalplanering – några betydelsefulla förutsättningar för skolans elevvård: rapport från Elevvårdskommittén.

Departementsskrivelser (DS)

Ds 2009:25 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.

Ds 2001:19 Elevens framgång – skolans ansvar.

Bilaga 3. Avtal och samverkansdokument

Avtal mellan kommun och Region Örebro län och övriga aktörer

Sedan 1994 finns ett avtal mellan Örebro kommun och Örebro läns landsting (reviderat 2010-09-20) genom vilket Örebro kommun köper skolläkarinsatser samt skolöverläkare och assistent inom Elevhälsans medicinska enhet ifrån barn- och ungdomsmottagningen vid Universitetssjukhuset i Örebro (USÖ). I avtalet regleras också arbetets målsättning, inriktning och innehåll.

Sedan 2002 finns ett avtal om samverkan för lokalt folkhälsoarbete mellan Örebro kommun och Region Örebro län (reviderat 2012 februari). Det innebär bl.a. att kommunen ges stöd att anställa resurspersoner för att arbeta med hälsofrämjande skolutveckling.

Samverkansdokument mellan Region Örebro län och länets kommuner:

- [Hjälpredan - Guide till stöd och insatser för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola](#)
- [Hjälpredan - Kontaktpersoner](#)
- https://www.regionorebrolan.se/Files-sv/USO/Kliniker_enheter/Barn_o_ungdom/SHV-enheten/Riktlinjer_vid_ADHD_Utkast_2012_slutversion.doc
- [Principiell samverkansöverenskommelse mellan kommunerna i Örebro län och Region Örebro län gällande tidiga insatser i förskolan s.k. IBT för barn i förskoleåldern med autismspektrumtillstånd](#)
- [Riktlinjer för diagnostik, behandling och stöd för barn med ADHD](#)
- [Rutin om ansvarsfördelning för fortsatt hälso- och sjukvård till asylsökande](#)
- [Samverkan mellan landstinget och kommunerna i Örebro län angående bedömning av egenvård i förskola/skola](#)
- [Språkstörning - Inledande text](#)
- [Språkstörning - Riktlinje för utredning, diagnostik, behandling och stöd](#)
- [Överenskommelse om ansvar för hemsjukvårdsinsatser för barn och ungdomar upp till 18 i Örebro län](#)
- [Överenskommelse om läkarundersökningar av barn som placeras i familjehem eller på HVB](#)